

Försvarsdepartementet
103 33 Stockholm

Utredningsavdelningen
Per Gunnar Rosengren
YTTRANDE

2003-09-03
Reg.nr 13-2783-03

Högskoleverkets yttrande över Skolreformutredningens betänkande SOU 2003:43

Högskoleverket har anmodats att lämna ett yttrande om skolreformutredningens betänkande angående officersutbildningens införlivande med den offentliga högre utbildningen. Högskoleverket avstyrker betänkandets förslag till organsiatoriska lösningar men lämnar ett alternativt förslag till hur utbildningen kan organiseras.

Inledning

Högskoleverket menar att kommittén har genomfört en noggrann utredning men noterar att den ändå avstått från att ta ställning i viktiga frågor. När det gäller Försvarshögskolans framtida status och de ekonomiska villkoren för officersutbildningen, nöjer sig kommittén med att lämna alternativa förslag till lösning av frågorna. Betänkandet har inte heller närmare behandlat antagningsfrågorna. Vidare använder betänkandet ett begrepp som Högskoleverket ser anledning att ifrågasätta, nämligen ”civil högskola”.

Betänkandet pekar på den s.k. ”polismodellen” som används i Umeå och Växjö som en möjlig lösning om Försvarshögskolan inte skulle erhålla examensrätt. I betänkandet hävdas vidare att (s.104) polisvetenskap i dessa fall byggs upp som ett ämne med examensrätt inom de aktuella universiteten. Påståendet är felaktigt om utredningen menar att universiteten skulle ha inrättat huvudämnet polisvetenskap, vilket de inte har gjort.

Försvarshögskolan och styrningen av högre utbildning

Betänkandet föreslår två möjliga vägar till hur Försvarshögskolan kan införlivas i den offentliga högre utbildningen. Gemensamt för förslagen är att de söker förena en akademisk yrkesutbildning med försvarsmaktens nuvarande styrning av utbildningen med hänsyn till dess militära karaktär samt dess uppgift för försvarets personalförsörjning. Försvarsmaktens styrning kan enligt betänkandet tillgodoses genom att Försvarshögskolan antingen inrättas som sektorshögskola eller som del av en högskola. Om utbildningen sker inom en högskola föreslår betänkandet att den i första hand bygger på uppdragsfinansiering och i andra hand som en del av

en högskola i form av ett fristående institut. Högskoleverket menar dock att försvarsmaktens behov av styrning skapar stora svårigheter för officersutbildningens införlivande i den högre utbildningen oavsett vilken organisatorisk lösning som väljs.

Den myndighetsform som gäller för högskolan är en form som ska garantera stor autonomi så att forskningens frihet och utbildningens kvalitet kan tillgodoses (1 kap. högskolelagen). Denna myndighetsform ska förenas med inflytande och hög rättssäkerhet för studenter.

Riksdagen beslutar enligt 2 kap. högskolelagen om inrättandet av statliga högskolor. Försvarshögskolan som är en myndighet, kan inte heller få examensrätt enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Endast en enskild fysisk eller juridisk person får anordna utbildning som s.k. enskild utbildningsanordnare. Det är endast lärosäten som kan inrätta huvudämnen som exempelvis krigsvetenskap.

Om Försvarshögskolan organiseras som en del av en högskola enligt förslaget, anser Högskoleverket att rekryteringen isåfall måste ske utifrån en bredare bas än vad som är fallet med dagens officersutbildning. Detta kommer att kräva andra antagningskrav än de som idag gäller för officersutbildningen.

Utredningen framhåller vidare värdet av att officersyrket får akademisk status och hävdar att ett kritiskt förhållningssätt går att förena med yrket och utbildningen. Högskoleverket menar dock att det kan uppstå en konflikt mellan kraven på att leda trupp i väpnad strid och ett akademiskt förhållningssätt. En akademisk utbildning kännetecknas av öppenhet och kritisk granskning, medan officersyrket har inslag där slutenhet och lydighet istället är viktiga. Högskoleverket anser därför att utredningens förslag inte löser konflikten mellan officersyrkets krav och kraven i en akademisk utbildning.

Högskoleverket menar därför att mycket talar emot betänkandets förslag och avstyrker bägge de förslag till organisatorisk lösning som betänkandet lämnar. Det förtjänar också att påpekas att allt fler myndigheter söker akademisk status för sina yrkesutbildningar.

Högskoleverkets förslag

Högskoleverket menar att ett alternativt sätt att hantera en akademisering av officersyrket är att dela officersutbildningen i två delar, där den första etappen innehåller utbildning inom ramen för en högskoleexamen alternativt en filosofie kandidatexamen vid en högskola, där studenten läser akademiska ämnen av vikt för officersyrket. Därefter fortsätter officersaspiranten i en andra etapp till en utbildning i försvarets regi där etapp ett kompletteras med de färdigheter som krävs för att t.ex. leda förband i strid. Antagning till den första delen sker inom ramen för de regler som gäller för högskolan och antagning till den andra etappen följer de regler som försvarsmakten ställer upp. Godkänt resultat från etapp ett kan

även utgöra ett förkunskapskrav för antagning till etapp två. Det är även möjligt att föreskriva vilka ämnen som krävs för antagning till officersutbildningen.

Särskilda frågor

Avsnitt 6.3 behandlar ekonomiska villkor under utbildningen. Kommittén har på ett förtjänstfullt sätt inventerat vad som talar för och vad som talar emot studiemedelsfinansiering av officersutbildningen. Högskoleverket anser att utbildningens framtida status bör avgöra frågan. Om delar av officersutbildningen förläggs inom högskolan bör studierna finansieras med studiemedel.

Avsnittet 6.5 behandlar meritvärdering av militär utbildning. Förslaget i denna del är vagt och det är svårt att avgöra om kommittén anser att dagens reglering är otillräcklig för militär utbildning. Om detta är fallet avstyrker Högskoleverket förslaget i denna del. Högskoleverket anser att de bestämmelser som finns i 6 och 7 kap. högskoleförordningen om tillgodoräknande samt behörighet och urval är tillräckliga även för militär utbildning.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern efter föredragning av utredaren Per Gunnar Rosengren i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Håkan Forsberg. I ärendets handläggning har även verksjuristen Caroline Cruz och utredaren Joakim Palestro deltagit.

Sigbrit Franke

Per Gunnar Rosengren

Kopia till

Utbildningsdepartementet